

Preventie en alternatieve therapieën voorkomen gebruik antibiotica

Antibioticavrij produceren past uitstekend in de biologische melkveehouderij. Behalve ideële motieven, zijn er ook praktische en economische redenen om antibiotica zoveel mogelijk te laten staan. In dit bioKennis Bericht staan de feiten rond antibioticavrij produceren op een rijtje en vindt u tips om het gebruik van antibiotica zoveel mogelijk te beperken.

Het gebruik van antibiotica is in de biologische melkveehouderij aanmerkelijk lager dan in de reguliere sector. Sommige biologische bedrijven werken zelfs helemaal zonder antibiotica. Helemaal zonder antibiotica werken betekent een behoorlijke

omschakeling. Toch is deze omschakeling zinvol. Naast ideële overwegingen heeft antibioticavrij produceren verschillende voordelen voor mens en dier. In een onderzoek van Wageningen UR geven melkveehouders aan de volgende voordelen te zien:

- Op financieel-economisch gebied vinden de melkveehouders de extra vergoeding van zuivelvaarders en de lagere dierenartsrekening aantrekkelijk.
- Ze zien een duidelijke marktvraag naar gegarandeerd antibioticavrije producten.
- Antibioticavrij produceren past bij het zo natuurlijk mogelijk werken.
- Als bedrijf draag je niet bij aan resistentieproblemen (MRSA) en breng je geen antibiotica in de kringloop.
- De melkveehouders lopen niet de kans dat antibioticamelk in de tank terecht komt.
- Door de dieren niet met antibiotica te behandelen worden ze sterker en neemt hun weerstand toe.

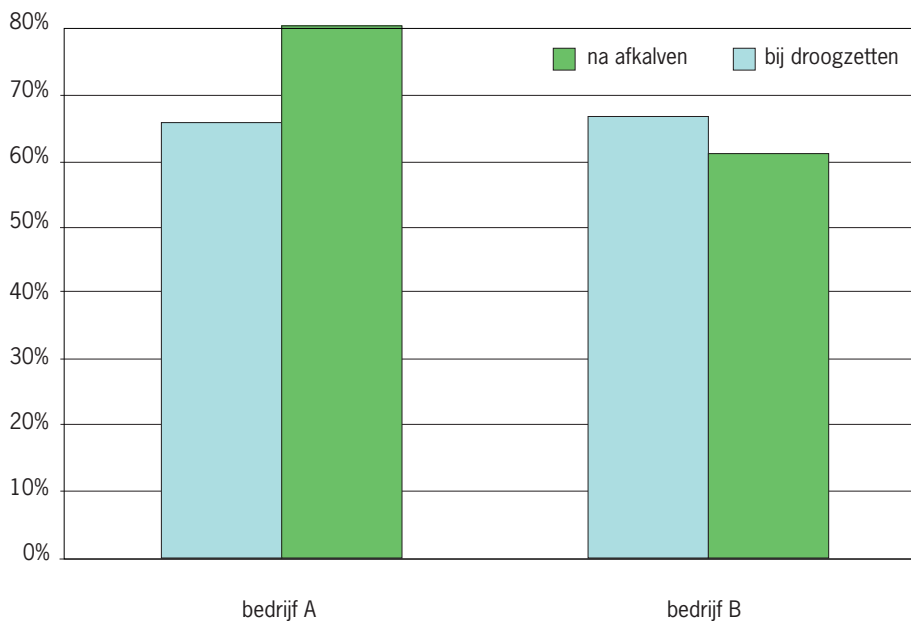
Preventie het belangrijkste

Om zonder antibiotica te kunnen werken is ziektepreventie een speerpunt in de bedrijfsvoering. Als de dieren niet ziek worden hoeven ze immers ook niet behandeld te worden. Dit scheelt niet alleen in het gebruik van antibiotica, maar u heeft ook minder werk aan gezonde koeien en u houdt de productie op peil.

Weerbare koeien fokken

Preventie begint met weerbare koeien. Dat begint al bij de stierkeuze. De huidige melkveerassen zijn vooral gefokt op goede productie-eigenschappen. Dit is ten koste gegaan van de weerbaarheid van de koe.

Figuur 1. Percentage koeien per celgetalklasse bij droogzetten en na afkalven. Op bedrijf A heeft 80% van de koeien een laag celgetal na afkalven terwijl dat bij droogzetten 66% was. Op bedrijf B daalt tijdens de droogstand het percentage koeien met een laag celgetal van 67% naar 61%. Op bedrijf B hebben de koeien vanwege minder goede voeding en management niet de gelegenheid om tijdens de droogstand te herstellen.

Op een aantal biologische bedrijven zijn goede ervaringen opgedaan met kruisingen met bijvoorbeeld Brown Swiss, Montbeliarde of Fleckvieh. Deze kruisingen geven goed bespierde en robuuste koeien die zichzelf minder weggeven. Inkruisen van Jersey werkt positief op de uiergezondheid en geeft sterkere benen en klauwen. De potentiële melkproductie van deze kruisingen ligt wel wat lager.

Goede voeding

Goed voer geeft een basis voor een goede gezondheid. Een koe die voldoende voer krijgt en in de juiste samenstelling kan beter tegen een stootje. Het is daarom belangrijk om op de norm te voeren. Let daarbij ook op de mineralen- en sporenele-

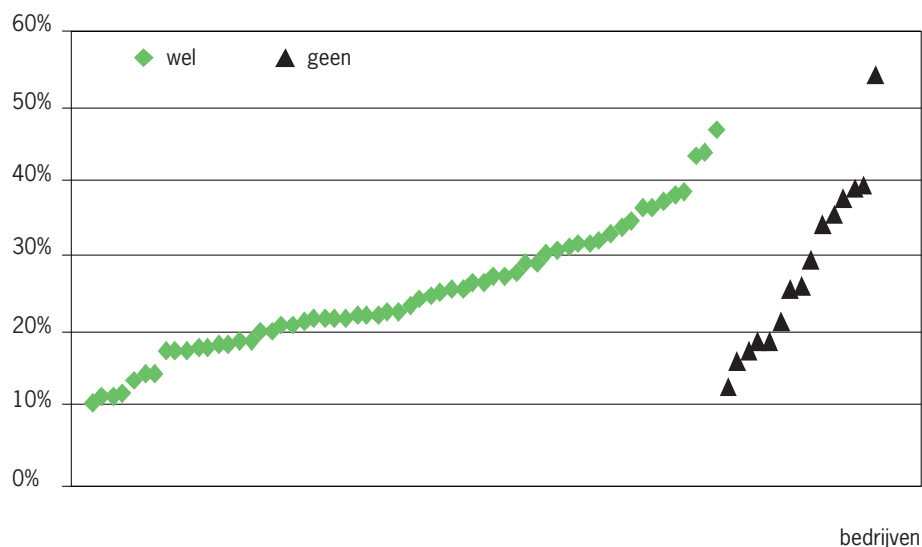
mentenvoorziening. Op bedrijven die weinig krachtvoer of alleen granen voeren, kunnen tekorten aan koper en selenium ontstaan, die een belangrijke rol spelen in het afweersysteem.

Goede melktechniek

De meeste antibiotica in de biologische melkveehouderij wordt ingezet bij de behandeling van klinische mastitis. Met managementmaatregelen als fokkerij en voeding kunt u al een deel van de problemen voorkomen. Maar ook regelmatig onderhoud aan uw melkinstallatie en een goede melktechniek dragen bij aan een gezonde uier. Door schoon te werken en te zorgen voor een hygiënische huisvesting geeft u ziektekiemen minder kans.

Andere moeilijke momenten

Een klein deel van de antibiotica op een melkveebedrijf wordt gebruikt voor andere aandoeningen. Ook daarvoor geldt dat preventieve maatregelen belangrijk zijn maar niet altijd worden genomen. De navels van kalveren worden lang niet altijd ontsmet. Bij ongeveer 10% van de kalveren ontsteekt de navel. Soms wordt als behandeling van de ontsteking antibiotica gegeven maar alternatieven zijn bijvoorbeeld groene zeep of homeopathische middelen. Als kalveren longontsteking oplopen, is antibiotica vaak de enige effectieve remedie. Daarom is voorkomen beter dan genezen. Laat kalveren voldoende biest opnemen en huisvest ze in een frisse maar tochtvrije ruimte. Daarmee voorkomt u problemen.

Figuur 2: Percentage koeien met een hoog celgetal op bedrijven die wel antibiotica inzetten bij de behandeling van mastitis (groen) en bedrijven die andere therapieën toepassen (zwart).

Omdat biologische veehouders zich vaak richten op het zelfredzaam maken van koeien krijgen de koeien vaak geen preventieve voetbaden en ook bekappen wordt soms minimaal uitgevoerd. De koeien die daarvoor gevoelig zijn lopen de kans op tussenklauwontstekingen. In het kader van dierenwelzijn is behandelen dan de enige optie. Hoewel ook in de biologische melkveehouderij dan nog wel eens antibiotica gebruikt wordt, is dit vaak niet nodig. Er zijn inmiddels effectieve opties beschikbaar zoals pyrogenium, panasol of biotex.

Alternatieve therapieën

U kunt met goede preventie een groot deel van het gebruik van antibiotica voorkomen. Natuurlijk kan zelfs met goede preventie een koe ziek worden. Toch hoeft u niet meteen antibiotica in te zetten bij bijvoorbeeld mastitis. Sommige melkveehouders gunnen de koe eerst wat tijd om zelf te herstellen voordat ze ingrijpen. Uit onderzoek blijkt deze aanpak te werken mits de omstandigheden (hygiëne, algemene weerstand) op het bedrijf goed zijn. Op bedrijven waar goede preventieve maatregelen zijn genomen, gebruiken de koeien de droogstand voor herstel (zie figuur 1).

Met goed uitmelken en masseren met pepermuntolie zijn goede ervaringen

opgedaan. U kunt van een gezonde koe met een besmet kwartier dat niet wil genezen, voor de rest van de lactatie een driespeen maken. Daarmee voorkomt u besmetting naar andere koeien en een hoog tankcelgetal. Bij slechte vooruitzichten kan de koe het best snel worden opgeruimd. Op dit moment worden vaccins voor *E. coli* en *Staphylococcus aureus* getest. Ook wordt onderzocht of plantenextracten ingezet kunnen worden bij de bestrijding van mastitiskiemen.

Regels van antibioticagebruik op biologische bedrijven

De regels rond antibioticagebruik op een rijtje:

- Antibiotica wordt alleen ingezet bij zieke koeien als er geen werkzame natuurlijke middelen zijn
- Antibiotica wordt niet als preventieve maatregel gebruikt
- Per jaar krijgt een koe maximaal twee antibioticakuren
- Krijgt een koe meer kuren, dan wordt de melk (of het vlees) niet als biologisch verkocht.
- Ontvangt u een extra vergoeding voor antibioticavrij produceren van de zuivelfabriek, dan moeten met antibiotica behandelde dieren worden afgevoerd.

Voor meer informatie over de regelgeving kunt u kijken op de site van Skal: www.skal.nl

Antibiotica geeft geen betere uiergezondheid

Op 84 biologische melkveebedrijven is onderzocht of het gebruik van antibiotica bij mastitis effect heeft op het celgetal. Eén groep bedrijven gebruikt antibiotica bij de behandeling van mastitis terwijl de andere groep andere therapieën toepast. Uit het onderzoek blijkt dat in de groepen ongeveer evenveel bedrijven voorkomen die het prima doen met gemiddeld over het jaar 10% koeien met een verhoogd celgetal. Ook zaten in beide groepen bedrijven waarbij meer dan 40% van de koeien een hoog celgetal had. Het gebruik van antibiotica is dus niet bepalend voor de uiergezondheid op bedrijfsniveau. Andere omstandigheden zoals weerstand, voeding en hygiëne hebben daar meer invloed op.

Meer informatie

- contactpersoon

Gidi Smolders

☎ 0320 293 439 e gidi.smolders@wur.nl

i www.biokennis.nl

Lopend onderzoek

- Onderscheidendheid biologische zuivel
- Antibioticavrij produceren van biologische melk
- 100 % biologische input – voer
- 100% biologische input – mest
- Salland zelfvoorzienend
- Dierenwelzijn biologisch melkvee
- Weerstand biologisch melkvee
- Weerstand varzen die zelf gezoogd hebben
- Biogeit
- Aanpak knelpunten melkschapenhouderij
- Productontwikkeling biologische zuivel-desserts

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek aan biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoeksprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland. Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op de website www.biokennis.nl. Vragen en/of opmerkingen over het onderzoek kunt u per e-mail doorgeven aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- samenstelling en redactie

Wageningen UR

- eindredactie

Communicatiewerkgroep biologische landbouw

- vormgeving

Jelle de Gruyter, Grafisch Atelier Wageningen

- druk

Drukkerij Modern, Bennekom

- redactieadres

Wageningen UR, Herman van Keulen

Postbus 409, 6700 AK Wageningen

☎ 0317 478 352 e h.vankeulen@wur.nl

